

บทที่ 1

บทนำ

เนื่องจากสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงระบบ เศรษฐกิจและสังคม ไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ ซึ่งสืบเนื่องมาจากการนำวิทยาการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนาประเทศเพื่อให้เจริญก้าวหน้าซึ่งมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย ประกอบกับจำนวนประชากรซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย โดยเฉพาะด้านจริยธรรม ซึ่งแสดงออกทางด้านพฤติกรรมของคนในสังคมที่ไม่คำนึงถึงระเบียบ กฎหมาย คีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณีและไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่และการกระทำของตน ทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม ปัญหายาเสพติด เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า สังคมของเรามีความเสื่อมโทรมทางจริยธรรมมากขึ้น ซึ่งหลักในการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขนั้นก็คือ หลักแห่งจริยธรรมเป็นแนวทางในการช่วยพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้ดีขึ้น ดังนั้น จริยธรรมจึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมมนุษย์และสำหรับสังคมไทย ซึ่งมีปัญหาทางด้านจริยธรรมเกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน

ในการปลูกฝังจริยธรรมนั้น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันอื่น ๆ ต่างก็มีส่วนรับรู้และมีหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน และเป็นที่ทราบกันดีว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่จะถ่ายทอดแบบแผนพฤติกรรม รากฐานบุคลิกภาพและทัศนคติต่าง ๆ ให้แก่เด็กไม่ว่าในทางสร้างเสริมหรือในทางที่ก่อให้เกิดปัญหา บ้านเป็นสถาบันแรกที่จะสร้างให้เด็กเป็นผู้ที่มีความสามารถในการดำเนินชีวิตในอนาคตอย่างเป็นสุขหรือไม่ ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง สถาบันที่ส่วอิทธิพลและความสำคัญรองลงมาจากครอบครัวได้แก่ โรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งให้การศึกษอบรม เสริมสร้างประสบการณ์ทางสังคมให้แก่เด็กเรียน

แต่ตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ผลอันเนื่องมาจากความกดดันและความบังคับทาง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้สถาบันครอบครัวไม่มีเวลารับผิดชอบและไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่ของตน ได้อย่างสมบูรณ์ จึงโอนหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ มาให้สถาบันการศึกษาโดยปริยาย โดยตั้งความหวังว่า ผู้ที่ผ่านสถาบันการศึกษาจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การปลูกฝังจริยธรรม การพัฒนาจริยธรรมและการแก้ไขปัญหาที่เนื่องมาจาก ความเสื่อมโทรมทางจริยธรรม ซึ่งนับเป็นหน้าที่สำคัญของโรงเรียน ดังปรากฏอยู่ในแผนการศึกษา แห่งชาติมาทุกยุคทุกสมัย อาทิ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ 2522: 2) ได้วางนโยบายของการจัดการศึกษาในด้านจริยศึกษาตาม แนวนโยบายของรัฐไว้ในหมวดที่ 6 ข้อ 50 ว่า รัฐพึงจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิด สำนึกในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาของชาติตามแผนการศึกษาแห่งชาติได้เน้นด้านจริยศึกษา เป็น สำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีความเจริญงอกงามทางความประพฤติและปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางของ ศีลธรรม เพื่อเขาเหล่านั้นเจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของชาติต่อไป

เนื่องจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อเด็กวัยรุ่นและมีความ สำคัญต่อการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะนักเรียนในระดับมัศึกษานั้น อยู่ในช่วงอายุที่เรียกว่า วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่กำลังร่างกายแข็งแรง มีอารมณ์รุนแรงและอาจถูก ชักลูงได้ง่าย ไม่ว่าจะไปในทางที่ดีหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นการศึกษาที่จะให้แก่เด็กในวัยนี้จึง ต้องมุ่งต่อการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมและความสำนึกในสิทธิหน้าที่ของประชาชนให้มีความ ทั้งทาง ภายและทางใจ ประกอบกับการมีวัฒนธรรมและศีลธรรมให้สัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองดีของ ประเทศชาติ ในทางตรงกันข้ามหากการให้การศึกษาแก่เด็กในระดับนี้ขาดประสิทธิภาพ โรงเรียน ก็จะกลายเป็นแหล่งเพาะอาชญากร ซึ่งนักการศึกษาบางท่าน เช่น พงษ์ หันนาคินทร์ (2524: 109) ก็มีความคิดเห็นว่าเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาจะต้องเป็นแหล่งปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมให้ แก่นักเรียน ซึ่งโรงเรียนมัศึกษาก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญและหน้าที่ดังกล่าวนี้ ดังจะ เห็น ได้จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายได้มีการสอดแทรกจริยศึกษาไว้ ในทุกวิชาที่สอนโดยเฉพาะในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา

การตัดสินแวดล้อมที่ดี ซึ่งหมายถึงการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เหมาะสม สัม ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาจริยธรรมประสบความสำเร็จได้ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่าน ต่างก็มีความคิดเห็นพ้องต้องกัน เช่น แสง สัมภรณ์งาม (2524: 217-218) มีความเห็นว่า ถ้าครูยอมรับว่าการพัฒนาจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ครูก็จะต้องมีความสามารถจัดการเรียนการสอน และสามารถปลูกฝังให้นักเรียนเข้าใจจริยธรรมอย่างถูกต้องจนเห็นคุณค่าและโทษ เกิดการ เปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ทศมคติ อารมณ์ ตลอดจนการกระทำต่าง ๆ ไปในทางที่ดี การกระทำ

เช่นนั้นจึงจะแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาจริยธรรมได้เกิดขึ้นในตัวเด็กแล้ว การจัดการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังหรือพัฒนาจริยธรรมนั้นย่อมหมายถึงการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและการจัด หรือส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ นอกห้องเรียนที่เรียกว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรนั่นเอง (ชงศ์ วงษ์จันทร์ 2523: 10)

แต่ในสภาพปัจจุบัน ระบบการศึกษามีข้อบกพร่องอยู่หลายประการที่ไม่ใช่อำนวยต่อการแก้ปัญหาจริยธรรมหรือเสริมสร้างการพัฒนาจริยธรรมของสังคมได้ เป็นต้นว่า เรื่องหลักสูตร อำนวย ทะพินคักแกและชยันต์ วรรณระงูมิ (2524: 27-32) กล่าวว่า

" . . . ผู้ใช้หลักสูตรบางส่วนคือ ครูอาจารย์ยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าในหลักสูตรได้สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ในเกือบทุกวิชาก็ตาม แต่ผู้ใช้หลักสูตรยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมาย และขาดวิธีการถ่ายทอดเพื่อปลูกฝังจริยธรรมเหล่านั้น จึงเป็นเหตุให้การพัฒนาจริยธรรมไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร"

นอกจากนี้ยังมีข้อบกพร่องของการศึกษาในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อพัฒนา จริยธรรมอีกด้วยนั่นก็คือ เป็นที่เข้าใจว่าการศึกษามีวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านทัศนคติและพฤติกรรมในตัวผู้เรียนไปพร้อมกัน แต่การสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมกลับเป็น การให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับอะไรควรไม่ควรเท่านั้น ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของผู้เรียนเพื่อพัฒนาจริยธรรมแต่อย่างใด กลวิธีการสอนของครูก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การ พัฒนาจริยธรรมไม่ได้ผลเท่าที่ควร เป็นเพราะวิธีสอนโดยส่วนใหญ่ที่ใช้กันอยู่ในชั่วโมงเรียนมี ลักษณะของการสั่งสอน (Directive Teaching) โดยครูมีบทบาทของผู้มีอำนาจเด็ดขาด (Authoritarian) ที่จะกำหนดว่านักเรียนควรจะเรียนอะไรและอย่างไร วิธีการสอนเช่นนี้ เป็นการจำกัดเสรีภาพในการเรียนของผู้เรียนซึ่งทำให้การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ จำกัด้วงแคบคืออยู่ในระดับการวัดความสามารถทางสมองเกี่ยวกับการจดจำบทเรียน ไม่ได้เป็น การวัดพฤติกรรมหลังจากที่ผู้เรียนได้รับความรู้แล้วว่าสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้หรือไม่ เมื่อ เป็นเช่นนี้การสอนจริยศึกษาจึงไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่าง ความรู้และพฤติกรรม ซึ่งได้เพียงแต่มีความหวังว่า เมื่อมีความรู้ลึก ความสำนึกในด้านจริยธรรม แล้วคงจะมีพฤติกรรมที่ต่างสอดคล้องกับความสำนึกนั้น ข้อบกพร่องอื่น ๆ เช่น การใช้สื่ออุปกรณ์ ทางการศึกษาที่ไม่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอน ก็เป็นอุปสรรคทำให้ระบบการศึกษาเพื่อ พัฒนาจริยธรรมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมจึงยังมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขชุกมาก และเนื่องจากสถาบันการศึกษาเป็นแหล่งหล่อหลอมคนในชาติ เพื่อเตรียมคนออกไปเป็นพลเมืองดี ให้ความรู้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายช่วยกันแก้ไขปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูอาจารย์ในหมวดวิชาสังคมศึกษาซึ่งเป็นหมวดวิชาที่คาดหวังว่าจะช่วยพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนได้ดีที่สุด เพราะเนื้อหาวิชาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคมและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการเตรียมเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติ ดังที่ เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton 1969: 1) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษานั้น มุ่งที่จะเตรียมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีสอนเยาวชนให้รู้จักคิด และเป็นวิชาที่ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยมุ่งที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนอกห้องเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

1.1 เกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาในห้องเรียนมุ่งศึกษาในด้าน

ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์
2. การจัดเนื้อหา
3. การจัดกิจกรรมในห้องเรียน
4. การใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนและแหล่งวิทยาการ
5. การประเมินผลการเรียนการสอน

1.2 เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรมุ่งศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. การจัดและดำเนินการงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร

3. ประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
4. การวัดและการประเมินผลกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ระหว่างครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน

สมมติฐานในการวิจัย

จากรายงานผลการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาจริยธรรมและการสอนศีลธรรม เช่น ผลงานวิจัยของ เรมอนด์ อาร์ ไรต์ (Rammond R. Ried 1965; 78-80) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากมีความคิดเห็นว่าการสอนจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นจะต้องสอนในห้องเรียน ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย ไม่เห็นความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมในห้องเรียน จากผลงานวิจัยนี้ จึงเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในแตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่า ครูสังคมศึกษาซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรในครั้งนี้ตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจและข้อมูลนั้นเชื่อถือได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายที่สอนในโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญกระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร
2. การวิจัยครั้งนี้ไม่คำนึงถึงตัวแปรอื่น ๆ เช่น อายุ เพศ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทางครอบครัวของตัวอย่างประชากร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา หมายถึง ความเชื่อ หรือความรู้สึกเฉพาะตัวของครู
ที่ออกแบบสอบถาม ไม่มีการตัดสินว่าผิดหรือถูก

การเรียนการสอนสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาจริยธรรมในห้องเรียน หมายถึง การเรียน
การสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และตาม
หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ที่กำหนดขึ้นในห้องเรียนเพื่อการ
ปลูกฝัง ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมให้นักเรียน ซึ่งครอบคลุมด้าน
ต่าง ๆ 5 ด้านคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดเนื้อหา การจัดกิจกรรมในช่วงเวลาเรียน
การใช้วัสดุอุปกรณ์และการประเมินผล

กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาจริยธรรม หมายถึง กิจกรรมเสริมหลักสูตรตาม
หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และตามหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษา
ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ที่กำหนดขึ้นนอกห้องเรียน เพื่อการปลูกฝัง ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง
เสริมสร้างและพัฒนาจริยธรรมให้นักเรียน ซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ 4 ด้านคือ ด้าน
วัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิธีการจัดและดำเนินงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประเภท
ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการวัดและการประเมินผลของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การพัฒนาจริยธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียน
ในทางที่ดีงาม แล่ดึงความสัมพันธ์สอดคล้องกันระหว่างความรู้กับความประพฤติ นักเรียนจะได้รับ
การพัฒนาจริยธรรมอย่างไรขึ้นอยู่กับทำให้ระดับความเห็นของครูกับการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
จริยธรรมทั้งในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนอกห้องเรียน

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1,
2, 3, 4, 5, 6

ประสบการณ์ต่างกัน หมายถึง ครูผู้มีประสบการณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา 1-5 ปี
6-10 ปี และ 10 ปีขึ้นไป